

KAPITOLA XIX O PENÍZE JDE AŽ NA PRVNÍM MÍSTĚ

Propracovali jsme se ke zlatému bodu programu, k dělení společného jmění manželů. Začneme tím, že odložíme zákon o rodině, neb v něm není o této části rodinného práva ani slovo. Dělení majetku není podle rodinného práva, nýbrž podle práva občanského, a to přesto, že vypořádání SJM je přirozeným důsledkem aplikace rodinného práva. Ustanovení týkající se společného jmění manželů najdeme výhradně v Občanském zákoníku, a to v ust. § 143 – 151. Jak vidíte, je to zase jen pár ustanovení, ale důsledky jejich aplikace jsou obrovské.

Poté, co zapomeneme na rodinné právo, odložme také matematiku, a to až na úroveň dělení, což je tak druhá třída základní školy. Abyste pochopili, o co v dělení společného jmění manželů jde, musíte totiž akceptovat fakt, že sto děleno dvěma NENÍ padesát. Sto děleno dvěma je tak dvakrát třicet, a když se opravdu dobře zadaří, tak dvakrát čtyřicet.

Chci tím říci, že ztráty při dělení majetku jsou obrovské, protože rozdělením dochází k jeho významnému znehodnocení. A čím je ten majetek větší, tím je větší i znehodnocení. Z jedné velikánské vily prostě nikdy nejsou dvě malé vilky. Z jednoho prosperujícího podniku nejsou nikdy dva malé prosperující podniky, a když dělíte sbírku obrazů, nevzniknou dvě sbírky obrazů, ale dvě torza sbírky...

Nevraživost mezi bývalými partnery, kteří se dělí o majetek, vyvěrá velmi často z nepochopení tohoto faktu, totiž, že dělení je v každém případě ztráta, a to oboustranná. On mne okradl! Ona mne okradla! Tyto výkřiky slýchávám pravidelně a za svůj první úkol považuji vysvětlit, že tomu tak skutečně nemusí být.

Na dělení společného jmění majetku se bezpečně prokáže, že rodina je skutečně základem státu a nejmenší ekonomickou jednotkou, protože každá rodina optimalizuje. Činí tak i tehdy, když jsou oba manželé zaměstnanci a nemohou „optimalizovat“ daňovými kouzly. Optimalizace totiž spočívá mimo jiné ve sdílení. Uznejte: potřebují dva lidé dvě pračky? Pokud žijí spolu, tak nikoliv. Pokud spolu nežijí, tak ano. Totéž se týká ledničky, ložního prádla, ručníků, prostě všeho. Co stojí vybavení jednoho bytu, to každý velmi dobře ví.

A najednou je třeba vybavení dvou bytů, nájem za dva byty, byt' menší, s železnou pravidelností bývá také dražší než nájem jednoho velkého. To vše se navíc děje právě v momentě, kdy jsme oslabeni platbami za advokáty, ztrátou schopnosti naplno pracovat a dalšími mimořádnými výdaji, které s sebou rozvod přináší. Málokdy najde tak přímé potvrzení lidové pořekadlo, že čert kálí na jednu hromadu.

Pokud je navíc některý s manželů podnikatelem, je více než pravděpodobné, že právě v tomto momentě se podnik začne hroutit. Majitel mu totiž nemůže věnovat tolik času, kolik by měl a chtěl, protože musí řešit svou holou existenci a to, aby mu zbylo vůbec něco. O tom, že ve stejné době musí bojovat o to, aby se někdy ještě shledal se svými dětmi, jsme pojednali již výše.

Vraťme se však zpět k dělení majetku. Abychom vůbec mohli mluvit o dělení, je nutno nejdříve vydefinovat, co do společného jmění manželů patří. Když to řekneme stručně, tak všechno. Z toho „všechna“ však existuje řada výjimek, které již lidová tvořivost dávno dobře popsala.

První výjimkou jsou dary. Je pozoruhodné, kolik darovacích smluv se vyrojí v okamžiku, kdy se na obzoru objeví rozvod.

Těch antidatací a zapřísáhlých svědectví, že tenhle čajový servis po babičce byl skutečně darován jen tomu jednomu, i když dar byl předán v den sňatku na společné výstavce svatebních darů!

Je pozoruhodné, s jakou vehemencí se do shánění dokumentů o darování, paragonů o koupi té které položky výhradně z prostředků té které původní rodiny, toho kterého z rozvádějících se manželů, pouští nejširší příbuzenstvo každého nadcházejícího exmanžela. A je též pozoruhodné, jakých neuvěřitelných majetkových podlostí bývají schopni jednotliví manželé mezi sebou. Vyluxováním veškerých kont počínaje, přes zabavení rodinných starožitností a konče přesypáváním starého slepičího peří namísto peří prachového do ložního vybavení bývalého manželského páru.

Zkazek o tom, jak jeden z manželů našel totálně vybilý byt, kde nezbylo nic, ani garnýže a vestavěné skříně, jsem vyslechla bezpočet. Zažila jsem i vyrvanou krbovou vložku, odmontovaný plynový kotel, rozpáranou kuchyni s vybrakovanými vestavěnými spotřebiči. Na čelném místě ve výčtu absurdit se drží vymontovaná eurookna.

V řadě případů se lidí jakoby zmocnil totální amok. Jistěže každá věc něco stojí, a co je doma, to se počítá. Přesně toto jsou však chvíle, kdy kvůli zisku 20 % z ceny jsou znehodnocovány věci stoprocentně funkční a určené právě jen pro to přesné místo, následkem čehož se 80 % ceny věci rozplyne do ztracena. Toto jsou chvíle, kdy dochází k oboustranným nezměrným a zbytečným ztrátám.

Další položkou, která se nepočítá do společného jmění manželů, je dědictví. Co ale v případě, že majetek, který je výlučným jměním manžela, je nějakým způsobem vložen do majetku manželů obou?

Zákon říká, že výlučným majetkem toho kterého manžela je i majetek, nabytý jedním z manželů za majetek náležející do výlučného vlastnictví toho kterého manžela. Tedy když je z výlučného jmění manžela prodán dům a koupí se jiný dům, je tento nový dům opět ve výlučném majetku původního vlastníka. Když se místo domu ve výlučném vlastnictví koupí soukromé letadlo, je toto letadlo ve výlučném vlastnictví manžela.

Co ovšem v naprosto obvyklém případě, totiž, že k jednomu výlučnému jmění se přidá něco ze společného jmění manželů, k tomu ještě něco přisype babička a dědeček? Po letech se pak hádejte, jestli přisypali jednomu nebo oběma – a koupí se něco jiného, na příklad ten již zmíněný dům. O tom § 149 občanského zákoníku říká, že *„Každý z manželů je oprávněn požadovat, aby mu bylo uhrazeno, co ze svého vynaložil na společný majetek a je povinen nahradit, co ze společného majetku bylo vynaloženo na jeho ostatní majetek.“*

Protože průměrně manželství v ČR přetrvává 12 let, znamená to, že veškeré účtenky je nutno si schovávat minimálně po tuto dobu, nejlépe ovšem až do doby, než ulehnete – nerozvedeni – na kremační rošt, protože s přibývajícím věkem sice četnost rozvodů klesá, ale když k němu přeci jen dojde po například čtyřiceti letech manželství – a i takové případy jsem řešila – zbydou opuštěnému manželovi tak právě oči pro pláč. Majetku obvykle mnoho ne, protože ten už je řádně „odkloněn“.

K problematice „kdo co platil“ obvykle přistoupí ještě přepočítávání hodnoty vloženého majetku, aneb „co by dnes byla západoněmecká marka, vložená z dědictví po dědečkovi do společného jmění manželů v roce 1975.“ Ekonomicky zdatní jedinci začínají operovat ještě pojmy jako je „lost opportunity“, neboli ztráta ze ztracených příležitostí, případně zakládají

na složité úrokování. Takovéto přepočty mohou spolehlivě dovést obě strany buď do blázince, nebo do stavu, vedle kterého je „Válka Roseových“ tanečkem na rozkvetlé jarní louce.

Opět platí jediné staré dobré kouzlo mediálně zdatného kouzelnického profesora, totiž paměťové kouzlo „ZAPOMEŇTE“. S tím, že většiny „vkladů“ se nelze dopočítat, samozřejmě druhá strana kalkuluje. A co ty vklady ze společného majetku do majetku výhradně náležejícího jednomu z manželů ve formě vlastní práce?

Protože Češi jsou národem chalupářů a chatomilů, velká část těchto stesků se týká zmozolnatělých rukou žen, které vyšperkovaly chalupu, kterou manžel zdědil po rodičích, v druhé rodinné sídlo. Při tom obětavě vozily na kolečku maltu, zdily, srovnávaly stametrová strniště do formy úhledných zahrádek, vysazovaly, přištípovaly, uvazovaly, hnojily, v mezidobí jen tak mimochodem našily záclonky. Prolezly místní bazary a zrestaurovaly starý nábytek, a až to pěkně všechno dodělaly, byly rozvedeny.

Dají se ty tisíce hodin vůbec nějak dopočítat? Rozhodně nedají. Jediným měřítkem by snad mohla být cena nemovitosti v době jejího nabytí do výlučného vlastnictví jednoho z manželů a její cena v době rozpadu manželství. Vklad, tedy to, co bylo vloženo ze společného jmění do vlastního majetku jednoho z manželů, může být vyjádřen jako rozdíl mezi těmito dvěma cenami, přičemž ovšem manželce připadne pouze polovina z tohoto rozdílu, neboť když je něco společné jmění, tak se toto jmění vlastní - jak jinak - společně.

Budiž to již předem ponaučením všem pracovitým a obětavým českým ženám a dívkám, aby si, až je ta záda od tahání kolečka

budou bolet přespříliš, raději na chvíli sedly. Aby si, i když střecha nebude zakrytá a po zahradě bude nutně zapotřebí rozházet hnůj, daly raději dobrý drink nebo alespoň pívko, zaposlouchaly se do hlasů skřivánka či jiné zpěvné holoty a mírně si oddechly. Až budou za dalších dvacet let stát v soudní síni před rozvodovým soudem, nebudou se alespoň cítit jako úplné husy.

Další významnou kapitolou, o níž je potřeba pojednat v rámci společného jmění manželů, jsou dluhy. Neboť manželství v době svého trvání produkuje nejen příjmy. Též je možno v něm zaseknout sekérečku, a to i značnou, nikoliv nepodstatnou. Popisy hádek o to, co je a co není dluh spadající do společného jmění, by byly schopny tento text velmi snadno zdvojnásobit. Proto se držme zase jednou zákona, a to konkrétně ustanovení § 143 odst. 1 písm. b), které říká, že SJM tvoří „závazky, které některému z manželů nebo oběma manželům společně vznikly za trvání manželství, s výjimkou závazků týkajících se majetku, který náleží výhradně jednomu z nich, a závazků, jejichž rozsah přesahuje míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů, které převzal jeden z nich bez souhlasu druhého.“

Opět se dostáváme do stavu důkazní nouze. Poněkud čitelnější je obsah slov „závazky týkající se majetku, který náleží výhradně jednomu z nich“. Když si někdo půjčí na dostavbu a přestavbu domu, který je výhradně jeho, tak i ten dluh je výhradně jeho. Co ale v tom druhém případě, kdy „rozsah přesahuje míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů?“ Jestliže vlastníte domek, který má cenu, dejme tomu tři miliony, nic jiného nevlastníte a váš manžel si bez vašeho svolení vzal úvěr či půjčku, dejme tomu na deset milionů, je celkem jasné, že „míra majetkových poměrů“ byla přesáhnuta a že tento dluh jde výhradně za vaším chotěm.

Co když ale ty případy nejsou tak křiklavé, tak jednoznačně nevyvážené? Pak se připravte na to, že exekutora vůbec nebude zajímat, co bylo a co nebylo přiměřené vašim majetkovým poměrům a začne zabavovat majetek hlava nehlava.

Další otázkou je také prokázání skutečnosti, že závazek jednoho manžela byl převzat „*bez souhlasu druhého*.“ Možnost prokázat, že jste o něčem NEvěděl, se řadí do stejné folkloristické skupiny právních vtípků, jako jsou výroky „provést důkaz zákonem“ či „vyhrožovat dodržováním spravedlnosti“. Negativní důkaz se vám nemůže povést, což vyplývá už z logiky věci, takže vůbec nechápu, z jakého důvodu to tam zákonodárce uvedl. Pravděpodobně pro matení důvěřivých manželů.

Jak se rozrůstá společné jmění manželů, jak se rozvíjí skutečné podnikání a jak vznikají skutečné milionové či dokonce deseti či stamilionové majetky, vyvstává ještě další problém, a to je problém postavení obchodních podílů s ohledem na společné jmění manželů. V ustanovení § 143 odst. 2. Občanského zákoníku, je uvedeno, že získání podílu v obchodní společnosti „*nezakládá nabytí (obchodních) podílů, včetně akcií, ani nabytí členských práv a povinností člena družstva, účast druhého manžela na této společnosti nebo družstvu*.“ Výjimkou jsou družstva bytová, o čemž pojednáme dále, ovšem nyní se pokusíme zjistit, co tímto zcela nepřehledným právním výrokem chtěl básník, tedy zákonodárce, říci.

V několika slovech zákona to vypadá jednoduše, praxe je, jako obvykle, podstatně složitější. Co vlastně slova zákona znamenají? Nejlépe to pochopíme, vezmeme-li výpis z obchodního rejstříku nějakého jednoduchého „eseróčka“, tedy společnosti s ručením omezeným, která má základní kapitál nejmenší možnou částku, tedy 200 000 korun a celý obchodní podíl patří jednomu

z manželů. Znamená to, že tento obchodní podíl, tedy celá tato společnost, je vyňata ze společného jmění manželů? Ano i ne, zní potěšující odpověď.

Ten, kdo je zapsán v obchodním rejstříku jako majitel obchodního podílu, jím zůstane po rozvodu i nadále, pokud se s druhým z manželů nedohodne na něčem jiném, což by ovšem muselo být provedeno normální formou notářského zápisu o konání valné hromady. Co je ve skutečnosti předmětem společného jmění manželů, je hodnota obchodního podílu. Tu je při vypořádávání SJM potřeba zjistit a rozdělit. Děje se tak obvykle znaleckým posudkem na ocenění podniku, což je další téma, které by sneslo samostatnou kapitolu.

To, co bylo shora napsáno o znalcích z oboru psychologie, totiž bezezbytku platí i pro znalce z oboru oceňování majetku. K nejhorším excesům tak, jak je známe z 90. let minulého století, kdy se odhadované ceny podniku mohly násobně lišit, už sice (snad) nedochází, ale přesto rozdíly mezi cenami zjištěnými jednotlivými znaleckými posudky mohou být enormní.

Největší problém však není ve znalcích. Je skutečně s podivem, jak pravidelně se nacházejí podniky procházející auditem kvůli rozdělení společného jmění manželů v katastrofálním ekonomickém stavu. Nejednou jsem se setkala s posudkem na podnik, v němž znalci jen tak mimochodem upozornili, že ten je předlužen do té míry, že již dávno mělo být ze zákona zahájeno insolvenční řízení – a nic se neděje.

Je také pozoruhodné, s jakou pravidelností se věřitelé těchto podniků nestarají o své pohledávky, tiše tlící v účetnictví dlužníka. Jestli to nebude tím, že věřiteli jsou často neidentifikovatelné off-shorové společnosti, jejichž skutečné vlastnictví je rovněž

neidentifikovatelné... Kdyby identifikováno bylo, zjistilo by se patrně, že vlastníkem je dotyčný manžel, který však údajně sám vůbec nic nevlastní.

Jak vyvést majetek ze společného jmění manželů je dobře známou sportovní disciplínou, na níž se podílí rozvětvené příbuzenstvo, správci společností v daňových rájích i akciové společnosti s akciemi na doručitele. Když se k tomu přidruží konta ve Švýcarsku, kde nesdělí informaci nikomu než majiteli účtu, může se neinformovaný manžel velmi snadno dostat do situace, která si nezadá s postavením koupeného nevolníka: buď budeš držet ústa a občas ti něco kápne ze stolu, nebo nedostaneš nic...

Žen, které na prahu čtyřicítky či padesátky odcházely či byly odejity z manželství a byly rády, že jim zbylo na chleba, je velké množství. Nejedná se přitom o žádné zlatokopky, ale „jen“ o ženy, které se podvolily tradiční dělbě ženské a mužské role a ekonomické důsledky této dělby byly katastrofální. Paradoxní přitom je, že podle mých dlouhodobých pozorování je to právě ekonomická nesamostatnost žen, která vede k tomu, že si na ně jejich manželé „dovolovali“, že je ponižovali, vydírali dětmi a dělali spoustu jiných nemravností, které jsem si neuměla představit ani v nejbujnější fantazii.

Proto je podle mého názoru zásadní, aby si žena udržela svoji ekonomickou nezávislost i v dobách, kdy manželství klape, ba i v dobách, kdy má jedno či dvě dítko na rukou. Jinak se také může u rozvodového soudu dozvědět, že byla po celou dobu manželství úplně neschopná, „jen“ se starala o děti a domácnost, a co že by teď vlastně chtěla.

Ještě horší je, že pod dojmem takového mentálního útisku ženy často samy uvěří, že jsou neschopné slepice, které by bez pána tvorstva za zády bídně zahynuly ve škarpe u silnice.

Takto zmanipulované bývají i vysokoškolačky, které po patnácti letech vytrvalé manželské masáže uvěří, že ten diplom dostaly vlastně jen náhodou.

Ač se to zdá nemožné, jako správná není uznávána ani druhá varianta, kdy se žena – obvykle tajně – pustí do studia a mezi plotnou a vožením dítek do kroužků, napíše diplomku, disertačku, případně se habilituje. Žen, jejichž mužové neunesli intelektuální výkony svých manželek, jsou desítky, ba stovky, a jejich spisy plní archivy Bílého kruhu bezpečí i jiných organizací pomáhajících obětem domácího násilí.

Ještě smutnější kapitolou, než je postavení soudních znalců oceňujících hodnotu zejména podnikatelského majetku, je role soudů, kterou hrají v rozdělování společného jmění manželů.

Celkem snadno se obvykle dá dohledat, jaká byla skutečná životní úroveň rodiny, jaké byly její příjmy, případně jaké byly její výdaje. Přesto soudům často vůbec nevadí, když se část prostředků, kterými rodina prostřednictvím jednoho či druhého partnera evidentně disponovala, náhle vypaří; jako kdyby nikdy nebyla. Dokazování pak pravidelně leží na slabším z obou partnerů, tedy na tom, kdo se záhadně zmizelými prostředky nedisponuje. K rozhodnutí o rozdělení SJM by se soudy mohly opřít o právní úpravu, která je definována v ustanovení § 145 odst. 1 a 2 občanského zákoníku, znějící takto:

1/ Majetek, který tvoří společné jmění manželů, užívají a udržují oba manželé společně.

2/ Obvyklou správu majetku náležejícího do společného jmění manželů může vykonávat každý z manželů. V ostatních záležitostech je třeba souhlasu obou manželů; jinak je právní úkon neplatný.“

Pokud tedy jeden z manželů převede neidentifikovanou částku na blíže nezjištěný a nezjistitelný účet, je to zcela jistě nakládání s majetkem, který náleží do společného jmění manželů a přitom se nejedná o „obvyklou správu majetku“. Jinými slovy jde o podvod, kde je na místě nalistovat i trestní zákoník. Aby soud zohlednil všechny aspekty a vydal rozhodnutí ochraňující i slabší stranu, je nutné, aby soudce disponoval nebývalými osobními vlastnostmi. Musel by totiž být nejen spravedlivý, ale musel by být také kreativní a hlavně odvážný. Což je vlastnost, kterou u českých soudců nalézám asi se stejnou frekvencí jako kaktusy v Antarktidě.

Nezbývá proto než doufat, že mezi polárními badateli se občas vyskytne milovník sukulentů, který si nejoblíbenějšího pichláčka přibalí do tornistry s sebou, a že se naši soudci vzmuží. Dlužno ale předeslat, že zmužilost naprosto nebyla vlastnost, která by byla při psychologických testech od soudců požadována. Inu, snad se i přes to nějaký odvážlivec sem tam najde.

Na téma záludností dělení majetku by bylo možno psát ještě velmi dlouho, ovšem opět s výhradou, že zánik a vypořádání společného jmění manželů je upraven v pouhých třech ustanoveních Občanského zákoníku, totiž §§ 149, 149a a 150. O naplňování těchto paragrafů se stará judikatura jen zdánlivě hojná. Není hojná, protože naprostá většina sporů skončí u prvoinstančního soudu. Pokud se jeden z účastníků odvolá, není pravděpodobné, že by odvolací soud dospěl k dramaticky odlišným názorům, než k jakým dospěl soud první instance. Přesto existuje pár rozsudků i Nejvyššího soudu, které stojí zato si připomenout.

Rozsudky odvolacích soudů či Nejvyššího, případně Ústavního soudu, jsou relevantní v těch případech, kdy se spor o SJM dotýká systémových problémů. Jedním z takových problémů je

rozdělování SJM, přesněji řečeno, určování velikosti podílů. Panuje obecně vžitá představa, že SJM se dělí „napůl“. To je podloženo i zněním zákona, jmenovitě ustanovením § 149 odst. 2), které zní:

„Zanikne-li společné jmění manželů, provede se vypořádání, přičemž se vychází z toho, že podíly obou manželů na majetku patřícím do jejich společného jmění jsou stejné.“

Tato notoricky známá věta zcela přehlušuje skutečnost, že existuje ještě odstavec třetí daného paragrafu, který zní takto:

„Při vypořádání se přihlédne především k potřebám nezletilých dětí, k tomu, jak se každý z manželů staral o rodinu, a k tomu, jak se zasloužil o nabytí a udržení společného jmění.“

Cožpak ty děti. Zákonodárce chtěl říci, že vybavení dětského pokoje nemá být soudem přikázáno do vlastnictví tomu rodiči, který nemá děti svěřeny do vlastní péče, ale naopak tomu, kdo dítě svěřena do péče má. Co ale s těmi zásluhami o „nabytí a udržení společného jmění“? Tato věta pouze obtížně nalézá své vyjádření v judikatuře. Nesmíme zapomenout, že na její obsah je nutno hledět očima tvůrce Občanského zákoníku, tedy tak, jak byly „vztahy mezi občany“ viděny ke dni 26. února 1964, kdy starý (dosud platný) Občanský zákoník vstoupil v účinnost.

Původně měla být tato slova interpretována tak, že péče o děti a starost o domácnost byla postavena na roveň výdělečné činnosti druhého manžela. V současné době se karta poněkud obrátila a zdá se, že podle novějších stanovisek soudů lze očekávat, že naděje manželky, která si zdařile podstatnou část manželství lakovala nehty a jejím „přínosem do domácnosti“ bylo vytvoření sbírky kabelek Luis Vuitton na úrovni podnikového muzea, budou

posouzeny jako liché. To, že jeden vydělával a ten druhý se staral o děti, je i nadále považováno – dle mého názoru správně – za rovnocenný přínos k nabytí majetku.

Jestliže ale například podnikání, respektive takzvané podnikání jednoho z manželů bylo nuceně neustále dotováno druhým manželem, jestliže se vydělané peníze stávaly pro jednoho z manželů zdrojem rozmařilého utrácení, nelze očekávat, že soudy k tomu budou do budoucna lhostejné.

Jestliže jeden z manželů v průběhu manželství pro svou soukromou osobní spotřebu – ale na příklad i z důvodu gamblerství – utratil podstatně více než druhý manžel, může se mu velmi lehce stát, že na polovinu majetku může zapomenout.

Pozoruhodné je, že na rozdělení majetku a výši podílů nemá vliv důvod manželského rozvratu. Nejvyšší soud k tomu vynesl dne 23. 5. 2007 pod spisovou značkou 22 Cdo 1112/2006 krásný rozsudek, ve kterém jednoznačně, uvedl, že *„...výši vypořádacího podílu jednoho z bývalých manželů na SJM nemůže soud snížit jen proto, že zjevnou příčinou rozvratu manželství účastníků byl jeho mimomanželský vztah.“*

Pamatujete, jak jsem vám říkala, abyste se neobtěžovali prokazováním, na základě čeho se vaše manželství rozpadlo, protože to nemá vůbec praktický dopad? Tak zde je praktický dopad této rady. Nejvyšší soud totiž navíc – dle mého názoru správně – uvedl, že *„I pokud soud zjistí příčinu rozvratu manželství – jíž může být mimomanželský poměr – nebude tato jistě jedinou příčinou rozvratu. Navíc sama může pramenit z jiné příčiny vyplývající ze vztahu mezi manžely, a proto nelze z tohoto důvodu snížit podíl na vypořádání.“* Nejvyšší soud se tedy jednou pro změnu zachoval lidsky a připustil, že svému partnerovi člověk nebývá obvykle nevěrný jen tak z nudy a nerozvádí se proto,

že nemá co jiného na práci. Budiž mu za to dík.

Nejvyšší soud uvedl v život i v řadě svých dalších rozsudků zásadu, že „*skutečnosti vedoucí k rozpadu manželství nejsou pro stanovení výše vypořádacího podílu významné, pokud neměly přímý dopad na hospodaření se společným majetkem nebo na péči o rodinu.*“ Jak tuto větu číst? Jestliže důvodem rozpadu manželství byl marnotratný život jednoho z partnerů, pak je jasné, že jeho marnotratnost měla svoje hospodářské důsledky pro rodinu. Platí tedy to, co už jsem nastínila. Dotyčný si „užil své“ již za trvání manželství, takže není důvodu, aby mu soud přiřknul stejně velký podíl. To, že se kvůli jeho postojům ke společnému majetku navíc manželství rozpadlo, je z hlediska vypořádání majetku pouze nepodstatnou skutečností.

Pokud bychom měli zrekapitulovat otázku vypořádání společného jmění manželů, pak do SJM patří majetek i dluhy, které se v zásadě rozdělují rovným dílem. Dohoda o vypořádání SJM nesmí být uzavřena tak, aby došlo k poškození věřitele, což znamená, že jeden z manželů si nesmí nechat jen dluhy a druhý z manželů jen majetek. Od rovných podílů pro každého z bývalých manželů se může soud významně odchýlit a majetek nechává soud za účelem rozdělení SJM ocenit.

Neopominutelné je zde již dříve citované stanovisko Nejvyššího soudu, dle kterého k VEŠKERÉMU vypořádání a započtení všech pohledávek musí dojít až najednou, v rámci řešení celého SJM. V praxi to na příklad znamená, že pokud jste si s chotí vzali hypotéku či úvěr a dotyčná se rozhodne nesplácet, jste to Vy, kdo musí nést veškeré závazky vůči třetím osobám – tedy na příklad bance – do doby, než (snad, možná) si to budete moci započíst do vyrovnání SJM. Máte na to? Nemáte? Nezájem. Ten, kdo je zodpovědnější a nehodlá nechat propadnout majetek exekutorům, je za svoji zodpovědnost po zásluze potrestán.

A třešnička na dortu – vašemu expartnerovi vzniká z titulu neplacení tzv. „bezdůvodné obohacení“, ovšem to můžete vůči němu uplatňovat pouze dva roky. To, že na vypořádání SJM máte ze zákona tři roky, si můžete tak vetknout za klobouk, neboť když žalobu na rozdělení SJM podáte skutečně až na konci tříletého období, máte už jeden rok „bezdůvodného obohacení“ promlčeno...

Další katastrofou je oceňování podniků, což v podstatě znamená kompletní účetní audit řadu let zpět. Kdo platí a co stojí zálohy na znalecké posudky, můžete hádat pouze jednou. Náklady lze vyjádřit pouze číslovkou neurčitou. Hodně...

Nyní se však dostáváme k další zásadní otázce, totiž ke kterému datu se majetek oceňuje. Na první pohled by se zdálo, že je to jasné. Přece k datu, kdy zaniklo společné jmění manželů, tedy k datu, kdy nabyl právní moci rozsudek o rozvodu manželství. Tak, jako je v právu je spousta věcí nejasná a na první pohled logice odporující, je tomu tak i v tomto případě. Majetek se totiž oceňuje k době vypořádání majetku.

Jestliže jste rozvedeni, společné jmění manželů zaniklo a je nutno je vypořádat tak, že podáte návrh na vypořádání SJM k soudu, zadá soud vypracování znaleckých posudků. Majetek bude oceněn ke dni vypracování znaleckého posudku, přičemž nejen znalec, ale především vy budete doufat, že soud vydá svůj rozsudek v době, kdy bude znalecký posudek ještě v platnosti, protistrana se neodvolá a věc se nepotáhne tak, že znalecký posudek svoji platnost ztratí. Pak by se musel dát vypracovat nový znalecký posudek, který by zohlednil pohyby ceny majetku v dalším období, a vše by začínalo nanovo.

Bezesporu rekord získala jedna ubohá paní, jejíž spis ke mně

doputoval poté, co se takto soudila se svým bývalým manželem – notorickým odvolávačem a sudičem – celých dvacet let. Předmětem vypořádání byly dva pozemky, které se z původně zahrádkářské kolonie na okraji Hradce Králové propracovaly do kategorie bonitních stavebních parcel takřka v centru města. Znalecké posudky se přepracovávaly v průběhu let asi pětkrát a svůj zářez na pažbě má v této věci i Ústavní soud, který vytvořil krásný nález zhruba v tom smyslu, že i když je někdo jednoznačně magor, není to důvodem k tomu, aby byl zbaven svých sudičských práv, jichž právě dotyčný hojně využíval v obvodu soudu svého trvalého bydliště, Pardubic.

Případ byl tak otřesný, že se z něj neradovali ani advokáti sudiče, přidělení soudem ex offo, požívající tedy značnou výhodu palmáře vypočítávaného „z hodnoty věci“. Ta se totiž v průběhu celkem dvaceti pěti let, kdy byl případ rozhodován, změnila z původních asi 75 000 korun československých na částku dosahující téměř tři milionů korun českých. Naštěstí byl majetek takto zhodnocen celý, takže nedošlo k nejhoršímu, a bylo možno jej jakýmsi rozumným způsobem vypořádat.

Na toto řízení ovšem navázalo ještě další řízení proti České republice, která musela zaplatit nemalý peníz jako náhradu nemajetkové újmy za délku řízení. Pár set tisíc korun navíc však pětadvacet let života vyplněného dojížděním k soudům a neustálým obtěžováním nervy drásajícími soudními obsílkami nešťastné paní nevrátilo.

Pokud bychom se měli dotknout ještě dalších pikanterií, které může vypořádání SJM před soudem přinést, musíme zmínit i skutečnost, že soud může rozhodnout o přikázání věci ze SJM do výlučného vlastnictví i proti vůli bývalého manžela. Manžel totiž byl již za trvání SJM vlastníkem celé této věci, takže přikázáním jedné části majetku ze SJM do svého výhradního

vlastnictví nezískává nic navíc. Může se tak například velmi dobře stát, že každý z manželů dostane do vlastnictví jeden automobil, a to i tehdy, jestliže druhý z manželů neřídí a nikdy neřídil. Zde je nutno pohlížet na automobil jako na majetkovou hodnotu, se kterou nechť si exmanžel, na kterého připadl, dělá, co chce. Třeba ať jej prodá.

Nutná je ještě jedna zmínka: soud nemůže vypořádat SJM tak, že nařídí prodej společné věci a výtěžek z tohoto prodeje poté rozdělí mezi manžele. Prodej totiž nemusí být realizován, takže může nastat situace, že nebude existovat výtěžek, tedy jinak řečeno, za prodávanou věc se nemusejí získat žádné peníze, které by měly být rozděleny.

V případě, že se bývalí manželé nemohou dohodnout, čím ta která věc bude, je jediným řešením přikázat tuto věc – nejčastěji nemovitost – do výlučného vlastnictví jednoho z nich s tím, že ten, kdo se stane výlučným vlastníkem, musí druhého z manželů vyplatit. Pravidelně to dopadá tak, že ten z manželů, kterému je majetek „přikázán“ soudem, si musí vzít na vyplacení druhého z ex-manželů hypotéku, kterou pak splácí s příslušným úrokovým navýšením řadu let, případně desetiletí.

Pokud splácet nechce, může věc samozřejmě obratem prodat, ovšem obvykle se to povede za podstatně horších finančních podmínek než za cenu, na kterou byla zejména nemovitost oceněna. Řešení vypořádání nemovitostí tímto způsobem je tedy dalším důkazem, jak za získání poloviny majetku, jehož hodnota je logicky polovina, tedy 50 % z celého majetku, se zaplatí dalších 20 – 30 % navíc. Je to další důkaz, jak ten, kdo je zodpovědnější, kooperabilnější, aktivnější a ochotnější hledat skutečná řešení, je za svůj přístup řešení problému potrestán. Nejsm si jista, zda zrovna toto uspořádání snese hodnocení „spravedlivého rozsudku“

a zda toto je výsledek, kterého má být před našimi soudy pravidelně dosahováno.

Pokud bych se měla zmínit ještě o nějakém dalším „specifiku“ rozdělování společného jmění manželů, pak nemohu pominout problematiku družstevního bytu. Dlouho platilo, že členský podíl v družstvu se stanovoval buď z hodnoty členského podílu, nebo z hodnoty vypořádacího podílu. Pokud nevíte, co to ten „vypořádací podíl“ je, tak vezte, že to je těch obvykle asi 30 000 korun, které jste vy, případně vaši předci, po nichž jste družstevní byt zdědili, vložili v dobách minulých do příslušného družstva s tím, že výměnou dostanou „právo nájmu k družstevnímu bytu“.

V praxi to znamenalo, že jeden z exmanželů získal „bezpečný“ družstevní byt, který mohl vzápětí prodat za milionové částky, a druhý získal ten vypořádací podíl, tedy těch bratru třicet tisíc. Když už hrozilo, že se začnou navzájem vyvraždovat nejen družstevníci, ale že by při této judikatuře mohly začít být ohroženy i životy soudců Nejvyššího soudu, byla rozhodovací praxe Nejvyššího soudu sebezáchovně změněna a Velký senát občansko-právního kolegia NS ČR vyslovil takzvanou „právní větu“, dle které *„v řízení o vypořádání SJM (bývalých společných nájemců družstevního bytu a společných členů bytového družstva), jehož součástí je i hodnota členského podílu, se stanoví hodnota tohoto členského podílu cenou obvyklou (tržní), tj. cenou, kterou by bylo možno za převod členského podílu v rozhodné době a místě dosáhnout.“* Pokud byste ještě neměli jasno, co to je „obvyklá cena za převod členského podílu“, tak to je cena, za kterou se dá družstevní byt prodat. Pro právní nadšence: jedná se o rozsudek NS ČR sp. zn. 31 Cdo 2428/2000 ze dne 14. 11. 2002, potvrzený též stanoviskem v rozsudku NS ČR sp. zn. 22 Cdo 900/2004 ze dne 30. 11. 2004.

Když už jsme více méně vyčerpali otázku, jak bylo a je, podívejme se do budoucnosti a pokusme se zavěštit, jak bude. Podle mého názoru....stejně. Nový občanský zákoník se snaží lépe a hlavně konkrétněji naplnit princip rovnosti manželů, což dle mého názoru bude mít za následek pouze to, že vdávat a ženit se bude jen chudina, protože bohatí se ze strachu z majetkové provázanosti s partnerem buď brát nebudou, nebo se budou brát smíření s tím, že do položky za svatební veselí přibude ještě dosti podstatná položka za právníky upravující majetkové poměry snoubenců.

Potěšující je, že se nám, kteří zcela neprakticky lpějí na kroužkování, poněkud rozvolní to, co nám zákon přikazuje, a naopak získáme víc možností, co s majetkem v rámci manželství dělat. Lze také předpokládat podstatně urputnější právní bitvy o vypořádání majetku, neboť dle schválené zákonné předlohy se výslovně stanoví, že součástí SJM je také obchodní podíl manžela v obchodní společnosti a částky mzdy, výděлку, zisku a jiných hodnot z pracovní či výdělečné činnosti, a to od okamžiku, kdy manžel nabyt oprávnění s nimi disponovat.

Lze tedy očekávat, že ve chvíli, kdy manželovi přistanou na účtu vydřené bonusy, natáhne paní choť svou pěstěnou ručku a mírným poklepem umělého nehtíku na desku mahagonového stolu naznačí, kam z nich má polovina přistát. Ne že by mne to těšilo, ale pokud se moje dcera rozhodne studovat práva, obávám se, že jí s touto právní úpravou vypořádávání SJM předám prosperující právní firmu. Tomu bezesporu nahraje i skutečnost, že dle Nového Občanského zákoníku již dohoda o vypořádání SJM nemusí být písemná, ale ústní. Nevím, kdo z pánů poslanců tuto šílenost četl předtím, než pro ni zvedl ruku, leč obávám se, že na „mačetový útok“ v Novém Boru budeme pod dopady této legislativní změny občanského práva ještě s dojetím vzpomínat jako na doby, kdy se

v zásadě měli všichni rádi, protože poměry nastolené útočnický v této mediálně sledované kauze se stanou běžným standardem při vypořádávání společného jmění manželů.

A tohle si zase musíme shrnout:

1/ Rozdělení majetku neznamena, že každý z rozvádějících se manželů dostane polovinu. Ve skutečnosti každý dostane tak třetinu a zbylá třetina padne na právníky a hlavně na znehodnocení majetku.

2/ Do společného jmění manželů spadne všechno s výjimkou darů a dědictví.

3/ Každý z manželů je oprávněn požadovat, aby dostal to, co do společného jmění manželů vložil, ale něco jiného je mít na něco nárok a něco jiného je to prokázat. V praxi je řada nároků neprokazatelných.

4/ Do společného jmění manželů spadají i dluhy a vyvléknout se z nich z důvodu, že jste o nich nevěděli či s nimi nesouhlasili, je téměř nemožné. Navíc ani instituce, u kterých by bylo možno očekávat zvýšenou míru obezřetnosti, například banky, se o názor vašeho manžela nezajímají – zejména, když mají po ruce vaši avalovanou bílko směnku, tedy směnku, jejímž podpisem se zavazujete, že zaplatíte libovolnou částku v momentě, kdy vám ji banka předloží. Divili byste se, kolik směnek v bankovních sejfech je... Téměř každého mají banky v hrsti...

5/ S dělením majetku je spojena řada obtíží spočívajících zejména v nutnosti majetek znalecky ocenit. Náklady na vytvoření znaleckých posudků jsou enormní, výsledky mohou být tristní. Ve chvíli, kdy soud zadá zkoumání majetkové hodnoty obchodních podílů či akcií, můžeme se snadno dostat do oblasti literatury science – fiction.

6/ Majetek se dělí podle toho, jakou hodnotu má v době vypořádání, nikoliv v době zániku SJM. Proto mohou být výsledky soudního řízení, zejména když trvá delší dobu, úplně

opačné než ty, které byste očekávali.

7/ Samostatnou problematikou je „odklánění“ majetku, jeho vyvádění do fiktivních či majetkově tak zvaně neprovázaných firem a grandiózní součinnost širokého příbuzenstva, náhle ochotného odkloňovače krýt, a to kupodivu i přes to, že mnohým z příbuzných byl jejich vlastní majetek při rozvodu také odkloněn.

8/ Při rozdělení společného jmění manželů jsou podíly obou manželů stejně velké, ale nemusí tomu tak být vždy. Soud může zohlednit i řadu dalších aspektů, zejména kdo se na vzniku majetku a jeho udržení podílel.

9/ Pro dělení majetku je zcela nepodstatné, z jakého důvodu došlo k rozvodu.

10/ Soud vám může přikázat do vlastnictví i věci, které nechcete, nemůže však nařídít jejich prodej.

11/ Výsledkem dlouholetého sporu o majetek může být jeho obrovské znehodnocení a vaše úplné podlomení zdraví. Proto, i když si myslíte, že je pro vás dohoda značně nevýhodná, zvažte velmi pečlivě, než ji odmítnete. Na konci soudu můžete zjistit, že zdaleka nedostanete ani to, o čem jste si mysleli, že je pro vás v rámci dohody nepřijatelné.

12/ Skoro na závěr jedna praktická rada: jestliže máte dítě, které alespoň občas jde na návštěvu k druhému rodiči, tedy vaší protistraně, je nutno mít na paměti, že dítě s sebou zpravidla bere klíče od vašeho bytu. Platí to zejména o střídavé výchově. Je tedy zřejmé, že nechávat volně v bytě jakékoliv papíry a důkazy ke sporu, stejně jako věci, na kterých vám záleží, je skutečně pošetilé. Pro zabezpečení bytu doporučuji namontovat v předsíni kameru s pohybovým čidlem, jejíž odblokování je možné jen číselným kódem. Ten se vaše dítě snadno naučí, ale protistraně k dispozici nebude. Ano, já vím, že si myslíte, že jsem možná paranoidní. Určitě nejste první a nejste sami. Myslelo si to i několik mých klientů, a to až do doby, než zjistili, že bohužel veškerý důkazní materiál, který měli doma, záhadně zmizel.

13/ V momentě, kdy přenecháváte rozhodování o svém vlastním majetku jiné osobě – zde soudci – vzdáváte se kontroly nad částí svého života. Nedivte, že o tuto část života můžete také úplně přijít. Dobře ohodnoťte svoje síly, rizika i možné zisky a spoléhejte především na sebe. Soud za vás vaše problémy nevyřeší...